

19. 1. 2007

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Listopad 89? Příliš sametový

DEVÁTÝ A CHARTA 77 Před třiceti roky se zrodilo prohlášení, které hnulo žlučí pohlavárům komunistického režimu. Lidé různých profesí a názorů se spojili k obraně lidských práv. Byl mezi nimi i zlínský rodák Stanislav Devátý.

Zdroj: Mladá fronta Dnes

Datum: 19.01.2007

Název: Listopad 89? Příliš sametový

Ročník: 18

Číslo: 016

Autor: ZDENĚK MATYÁŠ

Str.: 03 - Východní Morava

Pořadí: 01

Rubrika: Východní Morava

Oblast: Tisk celostátní

Zpracováno: 19.01.2007 06:39:40

Identifikace: MF20070119000245

Text:

DEVÁTÝ A CHARTA 77 Před třiceti roky se zrodilo prohlášení, které hnulo žlučí pohlavárům komunistického režimu. Lidé různých profesí a názorů se spojili k obraně **lidských práv**. Byl mezi nimi i zlínský rodák Stanislav Devátý.

Zlín - S přáteli rozmnožoval zakázanou literaturu a dokumenty popisující porušování **lidských práv** v socialistickém Československu. Byl jedním z mála zlínských signatářů Charty 77.

Čelil zlobě komunistických funkcionářů a permanentnímu zájmu Státní bezpečnosti. V roce 1989 před hrozbou dvacetiměsíčního žaláře uprchl do Polska. "Toho podpisu nelituji," říká čtyřiapadesátiletý Stanislav Devátý, když vysvětluje, proč osudově spojil svůj život s Chartou 77 a disentem.

* Před třiceti roky se zrodilo prohlášení, které bylo zásadní reakcí na normalizační realitu. Co se vám ve spojitosti s Chartou 77 vybaví nejčastěji?

Ve Zlíně existovala parta lidí, které se režim nelíbil dávno před Chartou. Charta pro mě v první řadě znamenala, že jsme na skluzavce proti režimu už nejeli sami. Důležité to bylo proto, že na vesnicích nebo v menších městech mimo Prahu byla situace nepoměrně horší. Zásahy estébáků vůči signatářům byly daleko razantnější, lidé to víc odnášeli.

* Chartu 77 jste podle některých údajů podepsal až v roce 1985. Proč s odstupem osmi roků?

To je trochu jinak. Chartu jsme ve Zlíně podepisovali krátce po zveřejnění. Kvůli tvrdým represím StB ale zůstaly naše podpisy deponovány. Nechal jsem svůj podpis proto zveřejnit znovu kolem osmdesátého roku, jenže člověk, který to měl na starosti, podle všeho údaje nepředal. Takže jsem svůj podpis pod Chartou nechal zveřejnit ještě jednou - právě někdy kolem roku 1985.

* Jak vypadal odpor proti režimu na Zlínsku?

Zprvu šlo o spontánní akce, hlavně opisování zakázané literatury. Ve Zlíně jsme měli partu, která jezdila na vandry. Kromě výletů nás spojovalo i to, že jsme režim skutečně neměli rádi. Například už začátkem sedmdesátých let jsme se v bývalé restauraci Družba dostali do konfliktu s mocí.

* Co se stalo?

Bylo to na Vánoce a my zpívali písničky, což se nelíbilo jednomu bývalému funkcionáři a zavolal policajty. Začali nás mlátit, tak jsme se bránili. Spousta kamarádů to odnesla vazbou a **soudem**. Mně se podařilo utéct, asi čtrnáct dnů jsem se skrýval na chatě v Karlovicích. Tehdy jsem studoval průmyslovku, pochopitelně mi hrozilo vyloučení. Tehdy jsem dostal podmíněný **trest** a nějak to přežil a dokonce jsem udělal maturitu.

* Vznik Charty 77 ale znamenal zásadní obrat...

Začali jsme vystupovat aktivněji. Vedle knih se tiskly například různé dokumenty související s Chartou, které jsme dále po okrese distribuovali. Také jsem díky seznamu signatářů našel nové lidi, kteří se do boje proti komunistům na Zlínsku zapojili.

* Zesílil ovšem i zájem státní bezpečnosti o vaši osobu. Opakovaná vazba, šikanování, vyhazovy z práce. Nejčastěji se hovoří o vaší slušovické anabázi.

Vlétě 1984 jsem byl bez stálé práce, prodával jsem v bufetu na Zeleném koupališti. Tam jsem narazil na kamaráda, který začal pracovat u Čuby ve Slušovicích. Zrovna tam rozjížděli výrobu počítačů. Jsem vyučený elektrikář a absolvent elektrotechnické průmyslovky, tak jsem se nechal zlákat. Podařilo se jim utajit, jaké mám problémy, ale i tak po nějaké době přijeli estébáci a hned: Devátý ven! Tehdy se údajně František Čuba za mě postavil. Prohlásil, že platí lidi za práci a nikoliv za názory. Vše se změnilo, když jsem se v roce 1988 stal mluvčím Charty 77.

* Propustili vás na hodinu?

Právě že ne. Přearadili mě na detašované pracoviště do Popradu, což byl problém. Stal jsem se mluvčím Charty, potřeboval pendlovat mezi Prahou a Zlínem, zůstat v kontaktu. Nakonec jsem skončil na několik týdnů v Zádveřicích v kravíně u stovky jalovic. Ani to se neobešlo bez absurdit. Oficiálně se o zvířata staralo asi pět lidí, ale postupně z kravína zmizeli. Jedna paní mi pak prozradila, že se mě zaměstnanci kravína stranili. Doporučili jim to estébáci. Nakonec mě sbor zástupců slušovického agrodružstva ze svých řad vyloučil. Zažaloval jsem je a co je zajímavé, ještě v roce 1988 jsem spor o neoprávněnost vyhazovu u brněnského **krajského soudu** vyhrál. I přes oficiální nátlak Slušovic a komunistických orgánů. Našli se tehdy i slušní **soudci**.

* S blížícím se rokem 1989 StB stupňovala represe. Jak to vypadalo ve Zlíně?

Už od podzimu 1987 zlínská StB zesilovala nátlak. Řada lidí skončila při různých výročích za mřížemi na takzvané osmačtyřicítky. Když jsem si to zpětně počítal, v té době jsem byl každých čtrnáct dnů na zadržovačce. Prováděli to rafinovaně. Seděl jste dva dny ve vazbě, propustili vás a před vchodem do budovy vás zase vzali na další osmačtyřicítku.

* StB nejednala v rukavičkách. Někdy ale hon na chartisty vyzníval až tragikomicky. Vzpomenete si na některou vaši zlínskou epizodu?

Jednou mě naháněli poblíž bydliště mé maminky na Dlouhé ulici. Stačil jsem jim zabouchnout dveře bytu tak o dva metry. Hned jsem vytočil telefon na Karla Kincla do BBC. Byl z toho live rozhlasový přenos, kdy mohli posluchači slyšet i bušení do dveří a výzvy "jménem **zákona**". Trvalo to jen deset minut, pak telefon oněměl.

* V roce 1989 vám hrozilo **vězení**, dokonce jste držel opakovaně hladovku...

Začalo to v březnu v Praze. Jako člen VONSu (Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných) jsem dokumentoval různé politické procesy. Tehdy jsem šel na **soud**, který probíhal s Hankou Marvanovou a Tomášem Dvořákem. Sebrali mě přímo před **soudní** budovou a ihned jsem putoval do vazby. Zkoušeli to na pobuřování. Po měsíci hladovky mě pustili domů. Prvního května jsme ale na Václavském náměstí s Tomášem Hradílkem a Rudou Berezou roztáhli velký transparent s Chartou. Následovala další vazba, dokonce jsem měl slovně napadnout příslušníka Veřejné bezpečnosti. Vše vyvrcholilo při třetím zatčení v srpnu, kdy jsem opět putoval do vazby a následně mi za pobuřování **soud** vyměřil dvacet měsíců. Na **odvolací** řízení jsem už nepřišel. **Soudu** jsem poslal prohlášení, že tento **soud** nepovažuji za demokratický a legitimní a že přecházím do ilegality.

* V září jste tajně zamířil do Polska...

To nebyl žádný problém. S přáteli z Polska jsme se scházeli na hranicích pravidelně. Vždycky jsme si vyměnili batohy s literaturou a dokumenty. Tehdy 17. září ale kolem hranice probíhaly hotové manévry, východní Němci totiž prchali na západoněmeckou ambasádu v Praze. Dva kilometry od hranic se za nás pověsila polská milice, ale unikli jsme. Listopadové události mě zastihly ve Wroclavi.

* Nebyl jste nervózní? V Polsku a Maďarsku měli pluralitní politický systém, východní Němci prchali na západ a u nás pořád nic.

Je pravda, že jsem si pořád říkal: Kdy to tady už praskne? Když jsem odcházel v září do Polska, jen tak jsem Pavlu Jungmannovi řekl, že do dvou měsíců je konec. A skutečně to vyšlo! Byla to ovšem taková "umělecká nadsázka". Vůbec jsem totiž neměl ponětí, kdy se vrátím domů.

* Po převratu řada disidentů zamířila do politiky. Jak to bylo s vámi?

Do politiky mě to moc netáhlo. Z VONSu jsem si přinesl poznatky o **právu**, které jsem chtěl studovat. Nakonec jsem se z nevolitelného místa díky preferenčním hlasům dostal do Federálního shromáždění. Nelituji toho, byla to dobrá zkušenost. S Petrem Tomanem a dalšími lidmi jsme připravili lustrační **zákon** a zpracovali seznamy agentů StB, pracoval jsem v parlamentní komisi 17. listopadu.

* Skoro pět let jste šéfoval Bezpečnostní informační službě. Určitě víte, kým **Státní** bezpečnost infiltrovala Chartu 77 a kdo na vás donášel...

Ano, zjistil jsem třeba, že na mě referoval jeden z pražských členů VONSu. Na Zlínsku ale byly tyto případy spíš výjimečné.

* Přišel se vám někdo z estébáků nebo donašečů osobně omluvit?

Ne, to se nikdy nestalo a neučinil to ani **soudce**, který mě ve Zlíně **odsoudil** za pobuřování. Paradoxem je, že tento **soudce** je dnes můj "kolega" **advokát**.

* Václavu Havlovi a Občanskému fóru je vyčítáno, že postupovali vůči komunistům příliš tolerantně.

Co si o tom myslíte?

Že to byla velká chyba. Zůstalo jen u razantního výroku tehdejšího ministra vnitra Tomáše Sokola, že by KSČ měla být postavena mimo **zákon**. Mám Václavu Havlovi za zlé, že umožnil určité dohody, které dovolily komunistům přežít. Tlustá čára za minulostí nebyla nejšťastnějším řešením.

* Sedmnáct let po sametovém převratu mají komunisté stabilní voličskou základnu. A navíc hodně lidí teskní po starých pořádcích...

Starí komunisté se pochopitelně nezmění, protože by popřeli vše, co v minulosti prováděli, celý svůj život. A nespokojenost části obyvatel? Směřujeme ke standardnímu demokratickému systému, čehož ale nedosáhneme ze dne na den. Zkrátka nemůžete čtyřicet let totality devastující lidské myšlení a páteř hned nahradit bezchybným systémem.

* **Práva** jste skutečně vystudoval, působíte v **advokacii**. Zastupoval jste i Vladimíra Hučína, svého podřízeného z BIS. Je to váš nejvýznamnější případ?

Především Vladimír Hučín je člověk, kterého si velmi vážím. Bojoval proti komunismu, jsem mu vděčný, že neustupuje ze svých zásad. **Soudní řízení** prokázalo, že nic nezákonného neprovedl. Lidé jako on to ani dnes nemají jednoduché. Poukazují na různé nešvary, na minulost některých obrátců kabátů. Pro řadu lidí jsou připomínkou jejich černého svědomí.

* Bojovat proti komunistickému režimu vyžadovalo velkou osobní statečnost. Nelitujete ničeho, co jste musel v minulosti podstoupit?

Bylo to svobodné rozhodnutí každého jedince a jeho svědomí. Těžko můžu dnes třeba lidem o generaci mladším vysvětlovat, že jsem první cestovní pas dostal až po listopadu 1989. Ale nelituji ničeho. Snad jen občas člověk přemítá, že svůj život prožívá na cestě od totality k demokracii. A že další generace už na tom budou mnohem líp.

* Stanislav Devátý

Narodil se 8. června 1952. Vyučil se elektrikářem, absolvoval průmyslovku ve Zlíně, po roce 1989 vystudoval **práva**. Je otcem dvou dcer - Kateřiny a Karolíny Byl signatářem Charty 77a od ledna 1988 do ledna 1989 i jejím mluvčím. V červnu 1990 byl zvolen poslancem Federálního shromáždění za Občanské fórum. Od ledna 1993 do února 1997 byl ředitelem BIS, od roku 1999 působí v **advokacii**.

Foto popis: CHARTISTA, ŘEDITEL BIS, **ADVOKÁT**... Stanislav Devátý se svou dcerou Karolínou.
Foto autor: FOTO: MAFA - JAN KARÁSEK

Regionální mutace | Mladá fronta DNES - jihovýchodní Morava

<<<Konec>>>